

07

NEWSLETTER
Avgust 2017. godine

OBEZBEĐENJE NAPLATE POTRAŽIVANJA

Pripremio:
Mihailo Repić

Savremeno poslovanje privrednih društava poslednjih godina u fokus interesovanja stavlja mogućnost obezbeđenja potraživanja nastalih prema licima sa kojima se zasniva poslovni odnos.

Imajući u vidu da je prema podacima u Srbiji u 2017. godini 2,2 puta više privrednih društava čiji su računi u poslovnim bankama blokirani nego u istom periodu 2016. godine, jasno je zašto je neophodno odmah prilikom zasnivanja poslovnog odnosa sa novim poslovnim partnerom obezbediti svoje potraživanje koje nastaju prema poslovnom partneru, odnosno dužniku.

Naime, kako se prinudna naplata potraživanja poverilaca prema dužnicima, a posebno ukoliko su dužnici pravna lica u nekim slučajevima pokazuje nedovoljno efikasna, neophodno je da poverioci prilikom inicijalnog uspostavljanja poslovne saradnje uspostave sredstva obezbeđenja svojih potraživanja prema dužnicima.

Postoji više načina na koje se potraživanje može obezbediti, odnosno više sredstava koja se se mogu primeniti, zavisno od visine potraživanja koje se obezbeđuje, a u našem pravnom sistemu najčešće korišćeni su: menica, bankarska garancija, založno pravo na pokretnim stvarima i hipoteka.

I Menica

Najrasprostranjenije sredstvo obezbeđanja naplate potraživanja u poslovnim odnosima između pravnih lica svakako je menica. Menica je hartija od vrednosti kojom se dužnik, kao izdavalac menice obavezuje da u roku označenom na menici isplati poveriocu iznos označen u menici.

Odredbama Zakona o platnom prometu, koje su ostale na snazi i nakon donošenja Zakona o platnim uslugama propisan je način prinudne naplate iznosa označenog u menici.

Menica se kao sredstvo obezbeđenja unosi u odgovarajući pravni posao na osnovu kog nastaje poslovni odnos između dužnika i poverioca (najčešće je to ugovor). Izdavanje menice, registrovane kod poslovne banke, sa odgovarajućim meničnim ovlašćenje i predaje iste poveriocu u trenutku zaključenja ugovora od strane dužnika može biti ugovoreno kao uslov za zaključenje ugovora.

Najveća prednost menice svakako je brzina naplate potraživanja. Imalac menice, odnosno u ovom slučaju poverilac, prilikom naplate menice nije dužan da dokazuje osnov po kojem od dužnika traži naplatu.

Menica je apstraktni pravni posao, odnosno odvojena je od pravnog osnova, te iz same menice nije moguće utvrditi pravni osnov na osnovu kojeg je nastao dug. Potpisivanjem menice dužnik pristaje da plati iznos iz menice. Prinudna naplata sa računa klijenta, nakon dospeća menice vrši se sa svih računa dužnika kod poslovnih banaka.

Odnosno, ukoliko dužnik svoju obavezu ne plati o roku dospeća menice (koji je identičan roku dospeća obaveze iz facture koje poverilac izdaje dužniku), imalac menice podnosi o roku dospeća menicu na naplatu banci kod koje dužnik ima račun odnosno banci koja je označena kao mesto plaćanja na menici koja izvršava menicu sa računa dužnika u toj banci, a ako nema dovoljno sredstava za izvršenje menice, banka elektronskom porukom dostavlja podatke Narodnoj banci Srbije radi blokade svih dužnikovih računa kod svih banaka i radi sprovođenja prinudne naplate sa svih dužnikovih dinarskih i deviznih računa kod svih banaka.

Problem koji se javlja prilikom realizacije menice je taj što se iznos iz menice naplaćuje nakon naplate javnih prihoda i naplate iznosa po osnovu sudskih odluka kojima je obavezan

dužnik da isplati određen iznos, u skladu sa odredbama Zakona o platnom prometu, a kojim je regulisan redosled naplate.

Kako se prilikom realizacije menice račun dužnika često nalazi u blokadi, te je naplata menice onemogućena, čak i ukoliko dužnik primi određena sredstva, predmetnim sredstvima izvršiće se naplata redosledom koji je prethodno naveden.

Iz svega prethodno navedenog očigledno je da menica nije svakako najsigurnije sredstvo obezbeđenja naplate potraživanja, ali je u pravnom prometu najčešća.

Prednost menice osim prethodno navedene brzine naplate potraživanja svakako predstavlja i jednostavnost sačinjavanja menice, uz svakako obaveznu registraciju menice kod registra koji vodi Narodna Banka Srbije. Na taj način lice koje stupa u poslovni odnos može da izvrši uvid u ukupan broj menica koje je izdao izdavalac.

II Bankarska garancija

Bankarska garancija kao sredstvo obezbeđenja predstavlja sigurniji način obezbeđenja potraživanja od menice. Naime, bankarskom garancijom obavezuje se banka da poveriocu isplati iznos nastao na osnovu pravnog posla između njega i dužnika, ukoliko dužnik ne bude u mogućnosti da isplati predmetni iznos.

Bankarskom garancijom banka kao pravno lice preuzima na sebe obavezu koja je nezavisna od obaveze iz dužničko poverilačkog odnosa povodom kojeg je izdata. Banka se garancijom obavezuje korisniku garancije da će mu u granicama visine iznosa navedenog u garanciji naknaditi iznos ukoliko izostane isplate dužnika iz osnovnog ugovora – nalogodavca za izdavanje garancije.

Poslovna banka koja izdaje garanciju osigurava lice u čiju je korist izdala garanciju (poverilac iz osnovnog ugovora) protiv rizika izostanka

ispunjenja ili neurednog ispunjenja obaveze glavnog dužnika obeštećujući korisnika garancije isplatom određenog novčanog iznosa navedenog u garanciji. Bankarska garancija predstavlja naknadu štete poveriocu ukoliko mu dužnik ne ispunji svoju ugovorenu obavezu. Bankarska garancija mora biti uneta u pravni posao na osnovu kojeg je nastalo potraživanje. Odnosno u ugovoru o kupoprodaji robe ili nekom drugom pravnom poslu na osnovu koga je nastao dužničko poverilački odnos neophodno je navesti posebnu klauzulu kojom se ugovara izdavanje bankarske garancije.

Problem koji se javlja kao ovog oblika obezbeđenja je spremnost poslovnih banaka da izdaju garancije i uslovljavanje banke da izda garanciju samo ukoliko od dužnika, odnosno nalogodavca dobije odgovarajuće obezbeđenje svog potraživanja prema njemu.

Naime, vrlo mali broj banaka je spreman da kreditira poslove lica koja nisu njihovi dugogodišnji poslovni partneri.

Bankarska garancija predstavlja signal poveriocu da je dužnik sa kojim zasniva poslovni odnos privredno društvo koje posluje duži niz godina sa pozitivnim rezultatima, odnosno društvo koje je solventno.

Bankarska garancija svakako predstavlja sigurnije sredstvo obezbeđenja od menice, a imajući u vidu da dužnik poverioca postaje banka, koja je uvek solventa, te poseduje sredstva za isplatu predmetnog potraživanja.

III Založno pravo na pokretnim stvarima

Potraživanje dužnika može biti obezbeđeno uspostavljanjem i upisivanjem zaloge na pokretnoj imovini dužnika u registar založnog prava koji vodi Agencija za privredne registre, na osnovu založne izjave dužnika.

Uspostavljanjem registra založnog prava na pokretnim stvarima, koji vodi Agencija za privredne registre založno pravo na pokretnim

stvarima, a posebno onim koje imaju registracionu oznaku (poput motornih vozila ili mašina) koja ih čini jedinstvenim, informacije o tome da li je poslovni partner sa kojim se uspostavlja poslovni odnos već upisao založno pravo na svojoj imovni prema trećim licima postale su javno dostupne.

Istovremeno uspostavljanje registra onemogućava dužnika da otuđi pokretnu stvar bez saglasnosti poverioca, čime se dodatno povećava pravna sigurnost.

Bitno je napomenuti da registar omogućava upis založnog prava na pokretnim stvarima koje su popisane u toku izvršnog postupka, a radi obezbeđenja naplate potraživanja poverioca.

Pored svega prethodno navedenog, registar založnog prava na pokretnim stvarima pruža mogućnost poveriocu da utvrdi da li je na pokretnim stvarima koje zalaže zalagodavac već uspostavljena zaloga u korist trećih lica. Time se sprečavaju zloupotrebe od strane dužnika, te se onemogućava dužnik da založi istu stvar više puta, čime bi oštetio poverioce. Registar založnog prava ima još jednu prednost. Naime, registar omogućava uspostavljanje sistema tzv bezdržavinske zaloge. Osnovno načelo ovog sistema je da predmet založnog prava ostaje u svojini dužnika, nakon uspostavljanja založnog prava.

Ovaj sistem založnog prava omogućava dužniku da, a imajući u vidu da predmet zaloge ostaje u državini dužnika, obavlja rad za koji mu je neophodan predmet državine, te na taj način dužnik može stvarati prihod iz koga može realizovati isplatu duga.

Za brisanje založnog prava, nakon isplate potraživanja poverilac daje dužniku odgovarajuću dozvolu.

IV Založno pravo na nepokretnostima-hipoteka

Hipoteka, odnosno založno pravo na nepokretnosti dužnika ugovara se kao sredstvo obezbeđenja kreditnih poslova između banke i pravnih i fizičkih lica.

Hipoteka može biti ugovorena kao sredstvo obezbeđenja potraživanja, ali je to vrlo neobičajeno u pravnom prometu, te gotovo nikada ne dolazi do uspostavljanja hipoteke.

Kako hipoteka trećeg lica na nepokretnosti čiji je vlasnik dužnik može otežati prinudnu naplatu potraživanja, neophodno je navesti i informacije o hipoteci.

Hipoteka nastaje upisom u registar Službe za katastar nepokretnosti, a na osnovu odgovarajućeg pravnog posla u skladu sa odredbama Zakona o hipoteci.

Svakako najveća prednost hipoteke u odnosu na ostala obezbeđenja potraživanja prethodno je činjenica da se ista upisuje u vlasnički list u kojem je u Službi za katastar nepokretnosti evidentirana nepokretnost.

Imajući u vidu prethodno izneto dužniku je znatno otežano da proda nepokretnost na kojoj je upisana hipoteka, a iz razloga što na istoj postoji teret, te treća lica (ukoliko su savesna naravno), mogu odmah biti upoznata sa postojanjem hipoteke, te doneti odluku da ne stiču pravo svojine na nepokretnosti sa teretom. Ovo posebno imajući u vidu da se poverioci koji imaju upisanu hipoteku na nepokretnostima namiruju pre običnih, odnosno neobezbeđenih izvršnih poverilaca u izvršnom postupku.

Odnosno poverioci sa neobezbeđenim potraživanjima mogu se namiriti tek nakon što obezbeđeno potraživanje bude isplaćeno hipotekarnom poveriocu.

Problem koji se javlja u praksi predstavlja činjenica da pre rešavanja po zahtevu za upis hipoteke u Službi za katastar nepokretnost mogu na istoj nepokretnosti postojati prethodni zahtevi.

Prethodni zahtevi predstavlja određene zahteve pravnih ili fizičkih lica za upostavljanje određenog stvarnog prava (prava svojine, hipoteke etc) na nepokretnosti čiji je vlasnik dužnik, a na kojoj poverilac želi da uspostavi založno pravo.

Predmetni prethodni zahtevi često ne budu rešeni duži vremenski period, što znatno ugrožava pravnu sigurnost.

Ipak i pored svega prethodno navedenog hipoteka predstavlja sigurno sredstvo obezbeđenja potraživanja.

Ukazujemo da se hipoteka može realizovati i vansudskom prodajom nepokretnosti, a što znatno ubrzava postupak naplate potraživanja. Svakako ne postoji, niti može postojati

apsolutna sigurnost u poslovanju, čak i sa obezbeđenjem poraživanja. Poslovni rizik je deo svakodnevnog poslovanja i on se ne može ikada u potpunosti isključiti.

Obezbeđenje potraživanja koje je ovde navedene međutim smanjuje poslovni rizik do razumnog minimuma i pruža garancije poveriocu da će uspeti da naplati svoje potraživanje od dužnika.

Advokatska Kancelarija Isailović&Partneri

**FINANCIAL AND
CORPORATE**

RECOMMENDED
FIRM

2015

**FINANCIAL AND
CORPORATE**

RECOMMENDED
FIRM

2016

**FINANCIAL AND
CORPORATE**

RECOMMENDED
FIRM

2017

**& Isailović
Partners**
www.ilaw.rs